

© PROJECT AGROFORESTRY

AGROFORESTRY, ONTWERP EN AANPLANTING

Bij het ontwerp en de aanleg van een agroforestrysysteem ga je best niet over één nacht ijs. Het is belangrijk om een goed evenwicht te vinden tussen de productie van de akkerbouwgewassen of het grasland en voldoende ruimte om de bomen te laten ontwikkelen. Begin vooral niet onverhoeds te planten.

– Sander Van Daele, UGent & Pieter Verdonckt, Inagro

De periode van half november tot en met maart is het ideale plantseizoen voor bomen. De bomen zijn dan in rust en verdragen het om op blote wortel verplant te worden van de kwekerij naar het veld. Voor de meeste (loof)boomsoorten geldt hoe vroeger ze geplant worden tijdens het plantseizoen, hoe beter. Walnoten worden wegens hun 'vlezige' en kwetsbare wortels beter wat later geplant (februari-maart).

Bij agroforestry is het belangrijk om een goed evenwicht te vinden tussen de productie van de akkerbouwgewassen of het grasland en voldoende ruimte om de bomen te laten ontwikkelen. Als algemene richtlijn voor de afstand tussen de

bomenrijen wordt doorgaans minimum tweemaal de hoogte genomen die de bomen maximaal zullen bereiken. In de praktijk betekent dit meestal 25 tot 40 m. Uiteraard zijn er nog aspecten die een rol spelen in het design. Zo zullen in eerste instantie de werkrichting op het perceel en de breedtes van de machines bepalend zijn, maar ook minimale schaduw, een windbufferend effect en erosie spelen een rol bij het ontwerp.

Boomsoortenkeuze In de eerste plaats zullen de bodem- en de vochttoestand bepalen welke boomsoorten je kan planten. Zo kunnen zeker niet alle boomsoorten goed groeien op een zeer natte poldergrond of op een droge zand-

grond. Een tweede bepalende factor is de doelstelling die je stelt. Wil je fruit of noten valoriseren? Of denk je eerder aan de productie van kwaliteitshout of brandhout?

Keuze plantsoen Plantsoen van goede kwaliteit is uiterst belangrijk om van bij het begin goed te kunnen starten. Een goede boom heeft één doorgaande spil met een dominante eindscheut, een fijn vertakt wortelgestel en geen ziekteverschijnselen. Fruitbomen moeten een harttak en minstens 3 gesteltakken hebben.

Vier types plantsoen zijn geschikt om te gebruiken in agroforestry: klein (bos-) plantsoen (20 tot 175 cm); spillen (150 tot

250 cm); hoogstambomen (8 tot 40 cm of meer omtrek op 1 m stamhoogte) en onbewortelde poten (6 tot 14 cm omtrek op 1 m stamhoogte). Doorgaans zijn hoogstammen de beste keuze voor fruitbomen (de kruin is al gevormd en vruchtproductie is gegarandeerd) of bomen in weiland (de kruin minder bereikbaar voor het vee). Voor bomen (andere dan fruitbomen) in akkerland kies je best voor spillen of bosplantgoed. Deze passen zich sneller aan op de nieuwe standplaats en zullen meestal een betere hoogtegroeï hebben, waardoor ze snel een gelijke hoogte bereiken als de hoogstammen. Bovendien is het plantgoed goedkoper, waardoor je dichter kan aanplanten en na 10 jaar de toekomstbomen eruit kan selecteren. Onbewortelde poten, ten slotte, worden heel vaak gebruikt voor de aanplant van populieren.

Aanplanting stap voor stap

Bescherm steeds de wortels van je plantsoen tegen uitdrogen. Bij de boomkweker, tijdens het transport, opslag en op het veld ... vooraleer de wortels in de grond zitten moeten ze steeds afgedekt blijven en vochtig worden gehouden. Een ritje in een open aanhangwagen of een

De bodem- en de vochttoestand bepalen welke boomsoorten je kan planten.

halfuurtje bloot liggen op het veld bij droog en winderig weer en je plantsoen kan om zeep zijn.

Plant steeds aan bij goede weersomstandigheden. Vermijd het aanplanten van bomen in te natte omstandigheden. De bomen planten in plassen water is geen goed idee, een miezerregentje is echter optimaal. Ook bij harde vorst kan er uiteraard niet geplant worden. Plantgaten maken is dan niet makkelijk en de bevroren kluiten maken een goed contact tussen de bodem en de wortels onmogelijk en beschadigen de wortels in de plantput.

Stap 1 Zet eerst de plantlijnen uit (eventueel met behulp van tractor uitgerust met gps) en duid met een (bamboe-) stokje aan waar de bomen moeten komen vooraleer je je plantsoen erbij haalt.

Stap 2 Maak vervolgens plantgaten die voldoende breed en diep zijn zodat de wortels er mooi, zonder forceren en zonder draaiende beweging, in passen. Het afhakken van stukken wortel is geen

goed idee. Dit vermindert de capaciteit om het broodnodige vocht en nutriënten in het voorjaar op te zuigen. Voor bosplantsoen zal een plantgat van 30 cm breed en diep meestal voldoende zijn. Maak bij droog weer ook best de plant-

zaken verwijder je van de bomen zodat ze niet in de stam groeien.

Stap 5 Iets onder het uiteinde van de steunstaak bevestig je met boombindsel de boom aan de steunstaak. Door het boombindsel met een niet of nagel vast te

1 Met behulp van een tractor met gps wordt de plantlijn uitgezet. 2 Pas aangeplant bosplantsoen voorzien van een wildkoker. 3 Pas aangeplante hoogstamfruitbomen met bescherming tegen onder meer paarden.

gaten (manueel of machinaal) niet te lang op voorhand. Een uitgedroogde put is niet optimaal.

Stap 3 Voor hoogstammen, spillen en poten is het aangeraden een steunstaak te plaatsen. Boor hiervoor in het plantgat ten zuidwesten vanwaar de boom geplant zal worden een gat van 40 cm diep met een diameter gelijk aan die van de steunpaal (diameter 6 cm en lengte 150 cm volstaat). Op die manier zit de steunstaak stevig zo'n 70 cm diep in de grond en een 80-tal cm boven de grond.

Stap 4 Je plant de bomen zo diep dat de wortelhals net onder de grond zit, niet dieper en niet hoger. Vul het plantgat voorzichtig terug op met de verkruiemde aarde (graszoden en grote kluiten vermijden) totdat het niveau weer mooi gelijk is. Duw de aarde stevig aan zodat de boom mooi recht en stevig in de grond zit. Eventuele labeltjes, aanbindbandjes of andere

hangen aan de steunstaak, vermijd je dat het naar beneden zakt. Zorg dat de vrije ruimte tussen de steunstaak en de boomstam minstens 15 cm is. Door het boombindsel in een achtvorm rond de boom te leggen, vermijd je dat de boom (bij noord-oostenwind) tegen de paal kan gaan schuren. Bij bosplantsoen is het niet nodig om een steunstaak te plaatsen. Een wildkoker die met een bamboestok stevig in de grond geplaatst wordt, kan deze functie eventueel overnemen.

Boombescherming

Klein en groot vee, wilde konijnen, hazen en reeën zijn potentiële boosdoeners voor kwetsbare, jonge boompjes. Tegen vee zullen alle types plantsoen beschermd moeten worden. Afhankelijk van de grootte kan dit gaan van een wildkoker van 60 cm hoog (kippen) tot een boomharnas van 2 m hoog (paarden). Ook wilde

dieren kunnen aanzienlijke schade toebrengen (zowel blad- en knopvraat als vegen bij reeën). Tegen konijnen, hazen en reeën heb je een koker nodig van respectievelijk minimaal 60, 75 en 120 cm. Er bestaan zeer veel verschillende systemen: van de simpele boom-

netjes tot geavanceerde biodegradeerbare kokers die eveneens voor een boomgroei bevorderend microklimaat zorgen. Een goede bevestiging en installatie van al deze systemen is uiterst belangrijk. Informeer je hierover voldoende bij de verdeler of producent hiervan.

Niet voor even

Omlooptijden van bomen variëren van minstens één decennium tot (meestal) meerdere decennia. De gemaakte keuzes hebben dus voor een zeer lange tijd impact op de bedrijfsvoering. Bovendien kan iedere stap in de 'boomketen' (van opkweek, over aanplanting tot beheer en oogst) een beslissende impact hebben op het eindproduct. Een goed doordacht ontwerp, een weloverwogen boomsoortenkeuze en een goede manier van installeren zijn dus zeer belangrijk. ■

Dit artikel kadert in het project 'Agroforestry in Vlaanderen', een project gefinancierd door IWT.

Uitgebreide technische info over het aanplanten van bomen vind je in het 'Technisch vademecum bomen' dat beschikbaar is via www.vlaanderen.be/nl/publicaties. Meer info vind je via www.agroforestryvlaanderen.be/NL/kennisloket/praktischeaanpak. Voor gratis advies neem je contact op met Pieter Verdonckt via info@agroforestryvlaanderen.be of tel. 051 27 33 82.

Bescherm steeds de wortels van je plantsoen tegen uitdrogen. Vooraleer de wortels in de grond zitten moeten ze steeds afgedekt blijven en vochtig worden gehouden.